

Невдоха К.С. Соціальне сирітство та шляхи його подолання / К.С. Невдоха, наук керівн. В.М.Лугова // Сучасна наука: проблеми та перспективи (частина II): матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 12-13 січня 2022 року. – Київ: МЦНІД, 2022. – С. 57-58

Невдоха К.С.,

студент

Харківського національного економічного університету ім. С.Кузнеця

Науковий керівник: Лугова В.М., к.е.н, доцент.

СОЦІАЛЬНЕ СИРІТСТВО В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Поширення соціального сирітства, безпритульність та бездоглядність частини дітей – одна з найбільш гострих соціально-демографічних проблем сучасної України, що хвилює все суспільство, громадські організації, громадян країни. Ця проблема обумовлена складною системою чинників, серед яких провідну роль посідають такі як зміна форм сімейної організації, ослаблення виховного потенціалу сім'ї, втрата фундаментальних людських цінностей, руйнування традиційних моральних норм, зростання безробіття, зниження життєвого рівня населення [4]. Незважаючи на успішне вирішення багатьох суспільних задач, розширення меж реалізації людських можливостей, масштаби соціального сирітства не зменшуються, а зростають, а саме воно набуває нового вигляду та різноманітних форм. Першочергове завдання сучасної науки і практики полягає в тому, щоб виявити найбільш вагомі фактори, які обумовлюють прогресуюче зростання масштабів соціального сирітства і визначити заходи, які могли б цьому протидіяти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Розробка теоретичних основ дослідження соціального сирітства належить О. Коваленко, І. Осиповій, Н. Павлик, О. Терновець, Г. Шепелєвій, В. Яремчуку та ін. Причини виникнення соціального сирітства досліджують А. Галатир, Л. Кальченко, Г. Хархан та ін. Соціальні та психологічні особливості дітей трудових мігрантів та вплив трудової міграції на поширення соціального сирітства досліджували А. Ваврик, І. Загарницька, Х. Ілук, О. Малиновська, М. Шевцова та ін.

Теорія прив'язаності є основою оцінки потреб дитини та її сім'ї, підґрунтям для її здійснення, формування її індикаторів, що свідчать про потреби для розвитку дитини, батьківський потенціал її фактори сім'ї та середовища. Дітям просто необхідно сформувати прив'язаність, і не лише для їх когнітивного розвитку, а й навіть для фізичного [5].

В Україні відсутня повна інформація про кількість соціальних сиріт, про їх наявність наразі свідчать лише дані щодо дітей, які цілодобово знаходяться в закладах інституційного догляду. На часі створення такої бази даних соціальних сиріт, але вона буде повною лиш тоді, коли відбуватиметься контроль за моніторингом випадків розлучення дітей з батьками, незважаючи на тривалість розлуки.

Для вирішення проблеми руйнації сімейних цінностей необхідно не лише декларувати важливість цих цінностей, а розробляти і вживати конкретні виховні заходи, починаючи з дітей раннього віку, а особливу увагу приділяти у підлітковому та юнацькому віці. Необхідним є створення єдиної стратегії виховання, у якій би різні виховні інститути не протидіяли, а доповнювали один одного. Централізованість дій у поєднанні з комплексним підходом, спрямованим на створення умов для нормального виховання наступного покоління, як в родині, так і за її межами, дадуть реальний шанс виростити повноцінних громадян суспільства, які на належному рівні зможуть нести відповідальність за його нормальний розвиток і процвітання.

З метою подолання соціального сирітства необхідним є створення єдиної стратегії виховання, у якій би різні виховні інститути не протидіяли, а доповнювали один одного, та діяльність яких була б спрямована на успішну соціалізацію всіх категорій дітей.

Рациональне витрачання ресурсів – це боротьба з причинами проблеми, а не подолання наслідків. Виходячи з того, що безпека країни залежить від багатьох факторів, то така складова як соціальні проблеми, зокрема соціальне сирітство, не може не впливати на стан речей. Тому дієва профілактика соціального сирітства має стати пріоритетним напрямком державної політики. Аналізуючи події останніх років, можна зазначити, що громадян, які ведуть антисоціальний спосіб життя, легше долучити до заворушень, що ведуть до дестабілізації ситуації в суспільстві. До того ж, діти, які виховувалися поза родиною або в асоціальних родинах, є групою найбільшого ризику щодо ведення злочинної діяльності.

Вирішити проблему соціального сирітства або хоча б зменшити її поширеність можна лише комплексно, за наявності синергії дій між суб'єктами та об'єктами: органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими (недержавними) організаціями, науковцями, засобами масової інформації (ЗМІ), сім'ями, дітьми. Після ґрунтовного дослідження проблеми, усвідомлення причин виникнення на базі певних висновків сформовано низку рекомендацій.

Суспільство має визнати факт колективної відповідальності за загальні проблеми (зокрема соціальне сирітство), почати просвіту суспільства з питань поінформованості про саму проблему та шляхи її вирішення.

Органам державної влади та місцевого самоврядування необхідно систематизувати, надати чіткі формулювання, визначити функції і повноваження органів влади, місцевого самоврядування щодо застосування єдиних норм для забезпечення прав дітей і захист їх інтересів на всіх рівнях і в усіх сферах. Це сприятиме забезпеченню співвідношення дій різних структур щодо захисту дітей і підтримки сім'ї.

У той час, коли родина може бути неспроможною забезпечувати життєві потреби дитини, певні послуги можуть врятувати дитину від розлуки з батьками. Задля цього варто провести аудит уже існуючих послуг та визначити потреби, які на сьогодні більш необхідні дітям та сім'ям, результатом чого має стати затвердження базового пакету послуг, які гарантуватимуть, що кожна сім'я отримує доступ до них, які допоможуть захистити її від загроз, забезпечать дитині можливість розвиватися в безпечному і сповненому любові сімейному середовищі [1].

Забезпечити належне фінансування з бюджетів усіх рівнів послуг для дітей і сімей у громадах, до яких вони відносяться. Запровадити алгоритм залучення недержавних організацій до співпраці з соціальними службами на місцях. Розробити ефективну комунікаційну стратегію для отримання всебічної підтримки процесу профілактики соціального сирітства з боку учасників і громадськості. Упорядкувати статистику сімей трудових мігрантів та соціальних сиріт для чіткої координації роботи з ними.

Фахівцям, які безпосередньо надають послуги. Соціальні служби у справах дітей, вчасно виявивши проблему, повинні допомагати сім'ям, вживати заходів для недопущення її поглиблення, а не карати, тобто вибудувати довірливі відносини з батьками: щоб першим, хто приходить на думку в скрутній ситуації, був саме соціальний працівник.

Іншим фахівцям (учителі, лікарі, працівники поліції, священнослужителі, державні службовці тощо), діяльність яких направлена на дітей. Повинні усвідомлювати провідну роль у справі надання консультацій батькам. Співпрацювати у сфері захисту дітей. Виявляти запити на допомогу на початкових стадіях як ранньої профілактики соціального сирітства.

Засобом масової інформації (ЗМІ). Створювати якісний контент для утвердження в суспільстві сімейних цінностей, виховання відповідального батьківства та запобігання соціальному сирітству.

Науковцям. Застосувати науковий підхід до вирішення проблеми, зокрема розглянути економічний аспект зв'язку: зростання соціальних виплат із збільшенням кількості соціальних сиріт; недостатньої соціалізації дитини з рівнем компетентності майбутніх спеціалістів на ринку труда.

Батькам. Сміливо йти на співпрацю з соціальними службами, усвідомлювати, що спільна робота – це шлях до створення сприятливого середовища. Вирішуючи фінансову проблему, не руйнувати інститут сім'ї. Постійно працювати над собою, роблячи відповідальне батьківство досконалим. Приділяти увагу статево му вихованню дитини.

Дітям та молоді. Бути обізнаними щодо своїх прав. Долучатися до прийняття рішень.

Розглядаючи вплив соціального життя на особистість, можна зазначити, що сучасна молодь орієнтується на особистий успіх, підприємливість, матеріальну забезпеченість, прагне до самоактуалізації, саморозвитку, самовдосконалення поза сім'єю [2, 3]. Подібні зміни в системі ціннісних орієнтацій молоді впливають на функціонування сім'ї, і як наслідок, вступаючи до шлюбу та народжуючи дитину молоді батьки виявляються неготовими до виконання своєї нової соціальної ролі і іноді неспроможні до побудови стабільних стосунків у родині. Це призводить до зниження рівня народжуваності, сімейного насильства, збільшення розлучень та зростання кількості одиноких матері (батька), зростання кількості дітей-сиріт, у тому числі соціальних сиріт.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Пріоритетні напрями розвитку сфери надання соціальних послуг в Україні. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали міжнар. наук.-практич. конф., м. Харків, 29-30 берез. 2018 р. Харків: ФОП Мезона, 2018. С. 175–177.
2. Сімейні цінності: навчально-методичний посібник до навчальної програми «Сімейні цінності» / В. І. Прит, З. В. Охрименко, Л. В. Корецька. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 284 с.
3. Сімейні цінності української молоді. Інформаційні матеріали. Режим доступу: <https://dismp.gov.ua/simejni-tsinnosti-ukrainskoi-molodi-informatsijni-materialy/> (дата звернення: 01.12.2021)
4. Цибулько Л.Г. Криза сім'ї й сімейних стосунків як фактор соціального сирітства. Соціальна педагогіка: теорія та практика. № 3. 2012. С. 69–74.
5. Bowlby J. Maternal care and mental health / J. Bowlby. – Geneva: World Health Organisation, 1952. – 183 p.